
Fahrenheit 451*Γράφει ο Γιώργος Φ. Φωτιάδης*

Στο νέο του μυθιστόρημα «Ανεξαρτησία», ο Χρίστος Χ. Παπαδημητρίου καταγράφει μια σειρά από πολυφωνικές αφηγήσεις που καλύπτουν τέσσερις μεγάλες περιόδους της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας: από την πολιορκία της Τριπολιτσάς και τη ναυμαχία του Ναβαρίνου μέχρι το κίνημα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και την καθιέρωση της συνταγματικής μοναρχίας, από την κατοχή και την αντίσταση μέχρι τα χρόνια της δικτατορίας και τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης ως την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Μια σειρά από ανθρώπους και τις μεταξύ τους σχέσεις, οι σημαντικές επιλογές και οι κρίσιμες αποφάσεις τους που σηματοδοτούν τις ζωές τους: κι όσο πιο λογικές κι ωφέλιμες φαντάζουν αυτές οι αποφάσεις για τον κάθε έναν τους, τόσο πόνο και δυστυχία προσξενούν στους ίδιους αλλά και στους υπόλοιπους. Η πεντάμορφη Χριστίνα αρνείται να παντρευτεί αυτόν που της προορίζει για σύζυγο ο πατέρας της. Ο Τζελίκ, ο γενναίος Σπαχής του πασά της Τριπολιτσάς, επιλέγει να σώσει την Χριστίνα από βέβαιο πνιγμό και την παίρνει στο σπίτι του. Η οικογένεια του Τζελίκ την αγαλιάζει με αγάπη και τρυφερότητα κι εκείνη δέχεται να γεννήσει το παιδί του. Ο πατέρας της Χριστίνας, ο Σαράντος, ξάδερφος και κουμπάρος του Κολοκοτρώνη, ξεπερνάει τις αναστολές του σχετικά με την επανάσταση για να εκδικηθεί την αρπαγή της λατρεμένης θυγατέρας του από τους Τούρκους. Ο Κολοκοτρώνης, πνευματικός πατέρας της Χριστίνας, προτείνει στην οικογένεια του Τζελίκ τη δυνατότητα ασφαλούς διαφυγής από την πολιορκία της Τριπολιτσάς λίγες ώρες πριν από τη σφαγή. Η Χριστίνα επιλέγει να παραμείνει με τη νέα της οικογένεια. Ο Τηλέμαχος ή «Μακ», αγωνιστής της Αντίστασης, επιλέγει να σώσει ένα μυστηριώδη έλληνα λοχαγό (το «Ανθρωπάκι») από τα χέρια μιας αντάρτικης ομάδας. Η κόρη του, η Ελένη, αμερικανή πολίτης και μαθήτρια του Κολεγίου Αθηνών, επιλέγει να ενταχθεί στο παράνομο Κομμουνιστικό Κόμμα. Γνωρίζει τον Δημήτρη, το νεαρό τσιγγάνο με το παρατσούκλι «Μπίθρος», παρμένο από το «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα» του Λουντέμη. Μόνο που αυτός δεν είναι σαν τους άλλους τσιγγάνους: έχει επιλέξει να τελειώσει το γυμνάσιο και να σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο. Η Ελένη και ο Μπίθρος γίνονται ζευγάρι και αποκτούν ένα γιο, τον Χρήστο. Μετά το 1969, επιλέγουν να ενταχθούν ενεργά στον ένοπλο αντιδικτατορικό αγώνα. Συμμετέχουν στο Πολυτεχνείο. Στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, ο Μπίθρος επιλέγει να συμμετάσχει στο «αντάρτικο πόλεων», σε μία από τις ένοπλες οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς. Το 1980 σκοτώνεται σε σύγκρουση με αστυνομικούς. Η Ελένη επιλέγει να φύγει για την Αν. Γερμανία, όπου εργάζεται ως χάκερ για τη Στάζι. Το 2001 βρίσκεται ανάμεσα στους νεκρούς των Δίδυμων Πύργων. Μετά από χρόνια, ο γιος τους προσπαθεί να λύσει την εξίσωση της σχέσης των γονιών του.

Έρωτας & Επανάσταση

Αυτό που κατά τη γνώμη μου επιδιώκει σε τούτο το μυθιστόρημα ο διάσημος καθηγητής Πληροφορικής του Μπέρκλεϊ Χρίστος Χ. Παπαδημητρίου («Τούρινγκ, μαθήματα αγάπης» Λιβάνης 2001, «Logicomix» Ίκαρος 2009) δεν είναι απλά η καταγραφή μιας άλλης εκδοχής των γεγονότων μέσα από την εξιστόρηση ενός οικογενειακού δέντρου. Μας καλεί να συλλογιστούμε σχετικά με την Ιστορία και με το πώς αυτή εν τέλει γράφεται, σχηματίζεται και χρησιμοποιείται κατά το δοκούν. Και μας υπενθυμίζει πως όσο υπάρχει κάποιος στενός κι άρρηκτος δεσμός ανάμεσα στους ανθρώπους, ένα συναίσθημα, μια σχέση, είναι πολύ δύσκολο να πάρεις κάποια κρίσιμη απόφαση βασισμένος στη λογική και το προσωπικό σου όφελος, την αυτοσυντήρησή σου. Είναι σαν να έχει πάρει την περίφημη «θεωρία των παιγνίων» (το σύγχρονο εργαλείο των κοινωνικών επιστημών δηλαδή, που ο συγγραφέας γνωρίζει τόσο καλά άλλωστε) και να μας την παρουσιάζει στην πραγματική ιστορία των ανθρώπων. Ο Παπαδημητρίου μας λέει ότι κάτι τέτοιο δε μπορεί να γίνει, αλλά και τότε ακόμη η τύχη ή το ρίσκο (οι θεοί των αρχαίων) μπορεί να μας ανατρέψει όλα τα σχέδια. Γι' αυτό λοιπόν κι ίσως είναι ασφαλέστερο να τα εγκαταλείψουμε όλα στην τύχη, όπως κάνει ο βασικός αφηγητής του, ο μαθηματικός Χρήστος που εγκατέλειψε το διδακτορικό του για να ασχοληθεί επαγγελματικά με το τάβλι. Χρησιμοποιεί ακόμη και το περίφημο δίλημμα των φυλακισμένων («Μαμά, ο μπαμπάς σε κάρφωσε το 1973;» «Θα σου πω την αλήθεια που έχω μέσα μου. Δεν το νομίζω, αλλά δεν είμαι σίγουρη. Αυτή είναι η αλήθεια μου. Το ξέρω ότι δεν σε βοηθάει») αλλά αντεστραμμένο αυτή τη φορά: κερδοσώμενος δε βγαίνει αυτός που κάθε φορά αποφασίζει να συνεργαστεί με την αστυνομία για το προσωπικό του όφελος, όπως θέλει το θεώρημα, αλλά αυτός που μένει πιστός στον έρωτα και την επανάσταση, λέει στο βιβλίο του ο Παπαδημητρίου. Το ζήτημα όμως είναι ότι «η επανάσταση και ο έρωτας είναι σαν τη μέρα με τη νύχτα», όπως λέει σε κάποιο άλλο σημείο ο Μπίθρος. «Στην επανάσταση θέλεις να αλλάξεις τα πάντα. Στον έρωτα θέλεις να μείνουν όλα ίδια».

Χρίστος Χ. Παπαδημητρίου - «Ανεξαρτησία»

Μετφρ. Νίνα Μπούρη

Εκδόσεις «Πατάκη», Αθήνα 2012

σελ. 485